

ANTI-PESTPROTOCOL

Iedereen heeft recht op een fijne schooltijd.
Dit pestprotocol is opgesteld om adequaat te kunnen reageren op situaties waarin een kind wordt gepest of pest. Dit protocol sluit aan bij de Kanjerboeken en de Kanjertraining (poster Kanjertraining).

Basisschool WereldKidz De Vlieger

De Bongerd 3

3901 KC Veenendaal

T: 0318-526 333

Inhoud

1. Missie WereldKidz de Vlieger en doelstellingen protocol.
 - 1.1 Uitgangspunten
2. Definitie plagen en pesten
 - 2.1 Plagen
 - 2.2 Pesten
3. Pesten op school: Kenmerken, signalen en gevolgen
 - 3.1 Rol 1 - Pesters
 - 3.2 Rol 2 - Slachtoffers
 - 3.3 Rol 3 - Omstanders
4. Activiteiten in het kader van preventie
5. Curatieve aanpak
6. Sanctiebeleid
7. Adviezen aan ouders/verzorgers

BIJLAGE 1: Handreiking gespreksvoering

BIJLAGE 2: Digitaal pesten

BIJLAGE 3: De Kanjertraining op de Vlieger

1. Missie WereldKidz de Vlieger en doelstellingen protocol

WereldKidz de Vlieger wil een school zijn die zich kenmerkt door diversiteit, waar kinderen, teamleden en ouders zich veilig en gerespecteerd voelen en waar constructief met elkaar wordt samengewerkt. Kinderen komen er met veel plezier naar toe om te leren. Er wordt onderwijs op maat geboden binnen een gestructureerde omgeving. WereldKidz de Vlieger wil zich samen met ouders en andere belangrijke betrokkenen inzetten om een pedagogisch veilige omgeving te waarborgen waarin kinderen zich optimaal kunnen, mogen en durven te ontwikkelen.

Hieruit voortvloeiend streven wij, samen met ouder(s)/verzorger(s) en direct betrokkenen bij het kind, naar een pestvrije school. Pesten gebeurt helaas overal. Pesten is ontoelaatbaar gedrag. Het is van groot belang pesten serieus te nemen en een duidelijk, helder beleid te hebben waar alle betrokkenen op kunnen terugvallen in voorkomende gevallen. Het vertrekpunt om pesten tegen te gaan is dat alle betrokkenen hun verantwoordelijkheid nemen: ouders, kinderen (de gepeste, de pesters, de meelopers) en het schoolteam.

Pestgedrag kan (zeer) schadelijk zijn voor zowel de slachtoffers als de pesters wanneer er niet adequaat mee wordt omgegaan. De gevolgen van pesterijen kunnen een grote impact hebben in het volwassen leven later van het slachtoffer. Onderzoek toont aan dat pesters op latere leeftijd significant meer met criminaliteit te maken hebben dan niet-pesters. Het pedagogisch klimaat op school is er dan ook op gericht een veilige omgeving te garanderen waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Wij hechten grote waarde aan het bieden van geborgenheid, respect, structuur en heldere afspraken.

Hiervoor hebben wij de volgende **vier doelstellingen** van dit anti-pestprotocol opgesteld:

- het voorkomen van pestgedrag (preventief);
- het tijdig signaleren van pestgedrag (indicatief);
- het remediëren/besprekbaar maken van pestgedrag (curatief);
- de samenwerking met ouders optimaliseren en inzetten om pestgedrag te voorkomen/aan te pakken.

Wanneer er wordt gepest, is het belangrijk dat dit wordt gemeld bij een volwassene zodat er actie op kan worden ondernomen. Dit zal van iedereen binnen onze school worden verwacht. School is bedoeld om te leren. Dit kan alleen als leerlingen zich veilig voelen op school. De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

1.1 Uitgangspunten

1. We willen te vertrouwen zijn. Elkaar zien, horen, begrijpen en uitgaan van elkaars goede bedoelingen. We kijken vanuit vertrouwen naar elkaar. Ieder mag zichzelf zijn (met behoud van respect voor de ander). Doe zoals je bent, zo is het goed en zo ben je te vertrouwen.
2. Leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen en dus gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten volwassenen leiding geven aan kinderen. Samen zorgen we voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we met elkaar samen.
3. Als positief rolmodel geven we samen het goede voorbeeld.
 - a. We gaan respectvol met elkaar om.

- b. We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media.
- c. Indien zich een probleem voordoet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

4. We geloven in de kracht van de groep. Pesten is een groepsproces en kan in de groep worden opgelost.

bron 1 Takizawa R, Maughan B, Arseneault L. "Adult health outcomes of childhood bullying victimization: Evidence from a 5-decade longitudinal British birth cohort", *American Journal of Psychiatry* 2014). bron 2 Olweus, 1987

2. Definitie plagen en pesten

Willen we pestgedrag adequaat aan kunnen pakken, dan is het voor alle leerlingen zeer belangrijk het verschil te (h)erkennen tussen plagen en pesten. Ons handelen is gestoeld op de volgende definities.

2.1 Plagen

Plagen is onschuldig, onbezonnen en gebeurt vaak spontaan. Er is geen sprake van een slachtoffer en pester; beide partijen zijn even sterk/gelijkwaardig. Plagen gaat vaak gepaard met humor. Plagen gebeurt over en weer en vergroot de sociale weerbaarheid van kinderen. Kinderen leren spelenderwijs hun eigen grenzen en die van de ander (her)kennen. Dit draagt bij aan hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Plagen kwetst de ander (meestal) niet en de ander plaagt terug, omdat er geen machtsverschil bestaat. De rollen wisselen continu (plagen-geplaagd worden). Wel moeten leerkrachten en ouders erop bedacht zijn dat kinderen met een laag zelfbeeld/weinig zelfvertrouwen / (ex-)pestslachtoffers/ traumatische achtergrond plagen kunnen opvatten als pesten. Middels de kanjertraining leren de kinderen het verschil tussen pesten en plagen en worden juist deze kinderen weerbaarder gemaakt.

2.2 Pesten

Pesten is het herhaaldelijk en opzettelijk kwetsen van iemand die zich niet goed kan verdedigen. Met herhaaldelijk wordt bedoeld dat het kind steeds het mikpunt van gemene en kwetsende opmerkingen of handelingen is. Opzettelijk betekent dat iemand bewust verdriet is aangedaan. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal, relationeel of materieel schade toe te brengen. Voorbeelden: fysiek (slaan, duwen schoppen, ongewenst aanraken), verbaal (uitschelden, vervelende en oneerbiedige opmerkingen blijven maken, intimideren, bedreigen, kleineren), relationeel (buiten sluiten, leugens of geruchten verspreiden), materieel (kapotmaken, afpakken van eigendommen). Onder digitaal valt digitaal/online pesten. Kinderen of jongeren gebruiken het internet (pesten via chatboxen, WhatsApp, Facebook, Tik Tok) of pesten elkaar door vervelende berichten via devices te sturen.

3. Pesten op school: Kenmerken, signalen en gevolgen

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten leren kennen en aangeven.

Als we het over pesten hebben, gaat dit verder dan af en toe 'last' hebben van elkaar. Wanneer er

gepest wordt, kan dit worden uitgesplitst naar drie hoofdrollen, te weten slachtoffers, pesters en omstanders. Ook leerkrachten en ouders zijn van invloed. Belangrijk voor leerkrachten en ouders/verzorgers is te weten wat de kenmerken, signalen en gevolgen zijn van pestgedrag voor alle drie de rollen zodat pestgedrag tijdig kan worden gesignaleerd en er kan worden ingegrepen. Hierna zullen de kenmerken van pester/slachtoffer/omstander worden beschreven. Hierbij moet worden opgemerkt dat uit de literatuur blijkt dat er geen eenduidig beeld is van een pester/slachtoffer/omstander, maar dat onderstaande beschreven kenmerken relatief vaak voorkomen.

3.1 Rol 1 - Pesters

Kenmerken pester:

- impulsief, extravert, staat graag in middelpunt van de belangstelling;
- dominante persoonlijkheid, pesten is een manier om van eigen frustraties/problemen af te komen;
- weinig empathisch vermogen. In het bijzonder gericht op eigen 'ik';
- hebben niet door dat pesten schadelijk is en overziet gevolgen eigen gedrag niet tot nauwelijks.
- schat eigen gedrag positiever in. Legt schuld buiten zichzelf;
- zoekt grens op, is grensoverschrijdend.
- moeite met samenwerken;
- Staat (vrij) positief ten aanzien van gebruiken van geweld.

Signalen mogelijke pester:

- verdraagt nauwelijks kritiek; kan moeilijk grenzen en regels aanvaarden die zijn opgelegd;
- wordt snel boos, is ongeduldig (wil veelal eigen wensen ingewilligd zien);
- heeft moeite zich te uiten en emoties te bespreken;
- vertoont agressief gedrag;
- wil baas spelen en 'vrienden' zijn meelopers;
- scheldt uit via sociale media;
- wil wachtwoord van devices niet bekend maken bij ouders;
- Ouders mogen niet meekijken wanneer er wordt gecomputerd.

Gevolgen pesters:

Ontwikkelen van onaangepaste gedragspatronen (op langere termijn). Dit houdt in dat pesters bijvoorbeeld geen hechte vriendschappen kunnen ontwikkelen, meer kans hebben om in de criminaliteit te belanden vaker in aanraking komen met justitie. Ook alcohol/ drugsgebruik komen relatief vaker voor op latere leeftijd.

3.2 Rol 2 - Slachtoffers

Kenmerken slachtoffer:

- onzeker in sociale contacten, teruggetrokken, weinig vriendschappen;
- geneigd zich onderdanig op te stellen;
- durft niet op te komen voor zichzelf, weinig assertief;
- missen van sociale vaardigheden;
- fysiek zwakker dan leeftijdgenoten (in bijzonder bij jongens);
- reageert niet op gepaste manier op druk van buitenaf: onderdanig, huilen;
- zoekt vaak aansluiting bij volwassenen;
- moeite om te gaan met agressie;
- voelt niet goed aan welke normen, regels binnen een groep gelden;
- krijgt regelmatig (negatieve) berichtjes op sociale media die niet van vrienden zijn.

Signalen mogelijk slachtoffer:

- het kind heeft vaak blauwe plekken, schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, verliest eigendommen;
- vaak verdrietig, neerslachtig, er is sprake van onverwachte stemmingswisselingen en/of driftbuien;

- weigert om te zeggen wat er aan de hand is;
- somatische klachten (buikpijn, weinig eetlust, hoofdpijn). Wordt vaak ziek gemeld;
- het kind verliest interesse in school, onderpresteren;
- het kind vertoont verdrietig, chagrijnig of depressief gedrag wanneer het kind thuis komt;
- laag gevoel van eigenwaarde;
- krijgt zogenaamde hate mail, verandert voortdurend van account;
- krijgt producten thuisgestuurd die zij zelf aangeven niet te hebben gekocht.

Gevolgen slachtoffer:

- psychosomatische klachten (hoofdpijn, buikpijn, bedplassen, slaapproblemen, eetproblemen);
- eenzaamheid en depressie;
- negatief zelfbeeld tot op latere leeftijd;
- angst om naar school te gaan;
- geen vertrouwen in leeftijdsgenoten.

3.3 Rol 3 - Omstanders

Omstanders zijn te verdelen in meerdere groepen (Goossens et al., 2012): meeloper, aanmoediger, verdediger, buitenstaander.

Kenmerken omstanders:

- meelopers, doen mee aan het pesten (ze starten het niet) en nemen deel aan chatsessies met verschillende kinderen waarin gescholden wordt. Ze kopiëren (chat)gedrag;
- aanmoedigers, staan eromheen en supporten door te lachen, ze nemen niet actief deel;
- verdedigers: keuren het pesten af en proberen op te komen voor het slachtoffer;
- buitenstaanders: negeren het pesten en houden zich erbuiten. Zij kiezen hiervoor en voelen zich dus ook niet verantwoordelijk het te stoppen.

Gevolgen omstanders:

- de groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat;
- er zijn gevoelens van angst en wantrouwen;
- er is weinig openheid of spontaniteit;
- er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep;

Op school kan een hele klas last hebben van pesten. Het leidt tot verstoring, afleiding en belemmert daardoor het leren. Kinderen vinden school minder leuk als ze zien dat er gepest wordt. De sfeer wordt negatief en onveilig beleefd. Macht lijkt belangrijker dan rechtvaardigheid. Hierdoor is er minder focus op onderwijsprestaties en worden groepsopdrachten bemoeilijkt omdat dit coöperatief gedrag en positieve samenwerking vereist. Voor leerkrachten is een groep waarin gepest wordt hard werken om de noodzakelijke lesstof te behandelen. Er blijft dus minder tijd over voor leuke dingen.

4. Activiteiten in het kader van preventie

Met interactie, expliciete instructie en helder klassenmanagement scheppen we de voorwaarden voor een pedagogisch klimaat waarin elk kind tot zijn recht komt. Als we daar stap voor stap verbeteringen in aanbrengen, werken we aan het bieden van geborgenheid, veiligheid en structuur.

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen structureel genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd:

- inzet KanVAS sociogram (2x per schooljaar van groep 3 t/m 8);
- inzet Leerlingtevredenheidsonderzoek via Vensters PO (eenmaal per jaar);
 - de afname van het KanVAS sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem. Twee keer per jaar vullen de leerlingen KanVAS leerlingenvragenlijst in. De leerkrachten vullen vanaf groep 3 twee keer per jaar de leerkrachtvragenlijst in. Deze lijst worden "samen gevoegd" en door de leerkracht gescreend. Waar nodig onderneemt de leerkracht actie en zo nodig gaat hij/zij in gesprek met IB'er en schoolleider over te nemen maatregelen en er kan besloten worden ouders er bij te betrekken;
- de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen in groep 1 en 2 wordt bijgehouden via KIIJK-registratie;
 - in alle klassen wordt gewerkt met de methode 'Kanjertraining'; kinderen ontvangen lessen en oefenen hun weerbaarheid en hoe te handelen bij pestsituaties.
- bevorderen samenwerken;
- voeren kringgesprekken (leren luisteren naar de ander/interesse tonen in de ander);
- positief gedrag wordt gecompimenteerd (bijvoorbeeld de dikke duimenkaarten bij de onderbouw);
- Inzet prentenboeken (vergroten leefwereld & empathisch vermogen);
- in elke groep hangen Kanjerposter over gedrag en omgang. Deze worden regelmatig besproken en komen terug tijdens de Kanjerlessen. Ook worden regels en afspraken zo nodig bijgesteld;
- regelmatig contact met ouders aangezien wij werken vanuit het totaalbeeld van het kind waarbij de communicatie en samenwerking met ouders/verzorgers van groot belang is;
- preventieve gesprekken ten aanzien van pesten in de groep en met individuele leerlingen;
- pesten moet worden gemeld, dat is niet klikken. Vanaf groep 1 wordt dit besproken met kinderen. Hulp vragen van leerkrachten moet je doen als er ruzie is/ gepest wordt;
- de effectiviteit van de werkwijze van ons anti-pestbeleid wordt geëvalueerd tijdens groepsbesprekingen en zo nodig aangepast;
- aanbod Nationaal Mediapaspoort in groep 1 t/m 8 (online gedrag);
- ieder schooljaar starten we in de eerste weken met de gouden weken waar doelbewust wordt ingezet op het ontwikkelen van een positief samen lerende groep. Er worden o.a. de daarvoor bestemde "Kanjerlessen voor de start van het schooljaar" gebruikt.

De volgende zaken kunnen worden ingezet wanneer er pestgedrag plaatsvindt:

- gesprek met alle betrokkenen (pester, slachtoffer, omstanders, ouders, schooleam).
- leerlingbesprekingen met de intern begeleider en het team;
- contact met externe (zorg)instanties en betrokken hulpverleners (bijv. inzet ambulante begeleiding, afstemming GGD/GGZ). Dit verloopt altijd via de intern begeleider;
- buiten spelen wordt voorgestructureerd;
- oefenen rollenspellen (hoe komen we bij een ruzie/probleem samen tot een oplossing);
 - inzet SOVA-training bij het CJG vanaf 8 jaar (afstemming ouders-school);
 - inzet externe orthopedagoog (altijd in overleg met intern begeleider en schoolleider);
 - inzet pedagogisch groepsplan;
 - nogmaals afnemen sociogram.

5. Curatieve aanpak

Het kan natuurlijk voorkomen dat er ondanks alle maatregelen in de preventieve sfeer, toch nog gepest wordt of dat ruzie uitmondt in pesten. Hierbij is de samenwerking met ouders/verzorgers van essentieel belang. Bij de aanpak van ruzies en pestgedrag zullen op school de stappen 1 t/m 3 altijd worden ingezet en zo nodig zullen ook de stappen 4 en 5 worden ingezet.

Stap 1 zelf oplossen

Probeer eerst zelf (en samen) tot een oplossing te komen door te praten (dit zal preventief worden geoefend tijdens de Kanjertrainingslessen).

Stap 2 hulp invoeren van volwassene

Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt en er geen adequate oplossing wordt gevonden voor het probleem, moet een volwassene (tijdens de pauze een volwassene die buiten loopt) worden ingeschakeld door de leerling.

Wordt leerling digitaal gepest: Eerst zelf melden bij (groeps)leerkracht (in bijlage 2 staan tips beschreven m.b.t. digitaal pesten). Lukt dat niet? Dat nemen ouders/verzorgers contact op met de leerkracht en/of schoolleiding.

Omstanders signaleren pesten en melden dit altijd bij een volwassene.

Stap 3 oplossingsgericht gesprek

Volwassene schat in of het probleem direct kan worden opgelost of één /beide partijen een time-out moet/moeten) krijgen. Wanneer het probleem direct kan worden opgelost, zal een kort oplossingsgericht gesprek plaatsvinden. Als er een time-out nodig is, zal de betrokken volwassene dit melden bij de groepsleerkracht die de stappen 4 en 5 zal gaan inzetten.

N.b. Op het schoolplein/in de klas of op het leerplein zijn er time-out plekken. Later zal er een gesprek over het gedrag plaatsvinden met de leerling/leerlingen en de betrokken volwassene.

Stap 4 afspraken maken

De groepsleerkracht gaat eerst in gesprek met de pester en slachtoffer apart en voert daarna gezamenlijk als mediator een gesprek met alle partijen (zie bijlage 1: handreiking gespreksvoering). Er zal worden gekomen tot oplossingen en er zullen (nieuwe) afspraken worden gemaakt (eventueel welke vaardigheid moet het kind aanleren). De afspraken zullen worden vastgelegd in het leerlingvolgsysteem door de groepsleerkracht.

Wanneer omstanders betrokken zijn, worden ook zij aangesproken op hun gedrag. Bij de omstanders wordt aangegeven wat zij kunnen doen wanneer zij pesten signaleren (melden bij de volwassene). Hierbij zal worden uitgegaan van de stelregel: Pesten moet worden gemeld en is niet klikken.

Interventie groepsgesprekken

Als zich daadwerkelijk (pest)problemen voordoen, kan als interventie gekozen worden voor een groepsgesprek. De leerkracht schat in of de groeps sfeer veilig genoeg is om een gezamenlijk gesprek te houden. Niet alle problemen kunnen in de groep worden besproken. Een groepsgesprek over pesten vindt alleen plaats wanneer het pestslachtoffer daarmee instemt.

Bij de keuze voor confronterende maatregelen wordt de groep openlijk en direct aangesproken op de pesterijen. Bijvoorbeeld door van het pesten een lesthema te maken, hulp bieden aan de slachtoffers of door te verwijzen, gesprekken aan te gaan met de pesters en hun ouders, de gepeste en zijn/haar ouders en de rest van de groep en eventueel hun ouders. Bij de keuze voor niet-confronterende maatregelen wordt het pestprobleem in de groep via een indirecte manier bespreekbaar gemaakt door het onderwerp pesten aan te bieden via onderwerpen als machtsmisbruik of oorlog en vrede. Daarnaast moet hulp geboden worden aan het slachtoffer en de pester. Niet confronterende maatregelen worden toegepast bijvoorbeeld bij het vermoeden van pestgedrag.

Interventie steungroepaanpak

Een interventie kan ook zijn een steungroep inzetten om een pestprobleem op te lossen. De steungroep bestaat uit een aantal kinderen uit de klas. Deze kinderen worden gevraagd of zij kunnen helpen bij het oplossen van het probleem.

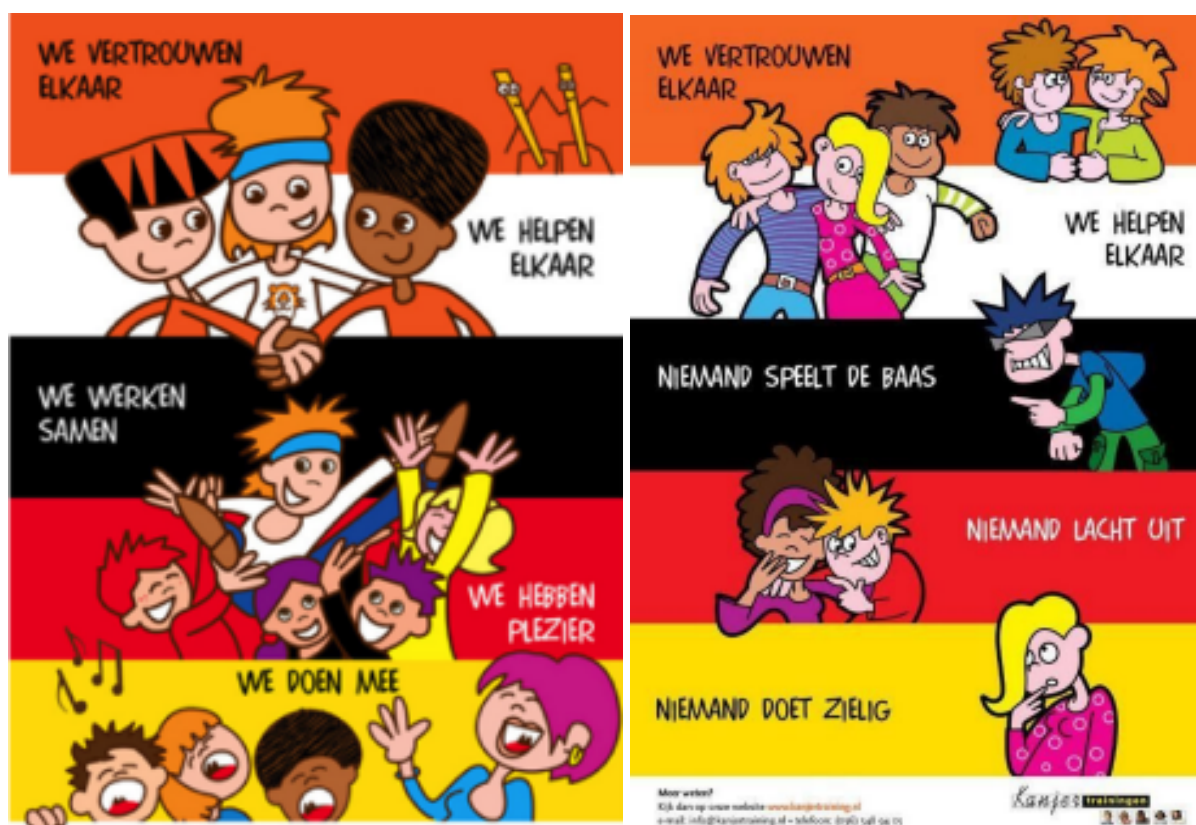
In de steungroep zit ook altijd de pester (zonder als schuldige te worden aangewezen), een of twee meelopers en anderen. De focus van de steungroepaanpak ligt op het feit dat pesten een groepsproces is dat we samen willen oplossen. Voordat de steungroep wordt ingezet wordt dit eerst besproken met het pestslachtoffer zelf. Deze zit zelf niet in de steungroep.

Stap 5 herstelaanpak

Als het pesten ondanks de gemaakte afspraken toch doorgaat wordt de herstelaanpak ingezet. Een tot twee teamleden gaan in gesprek met de pestende leerling. Gezamenlijk wordt er een herstelplan opgesteld. Er wordt contact opgenomen met de ouders/verzorgers door de groepsleerkracht. Ook de oplossingen (vaardigheden die het kind moet aanleren, gemaakte afspraken) worden besproken en vastgelegd in het herstelplan. Dit wordt altijd ondertekend door het betreffende kind en de ouder(s)/verzorger(s) van het kind.

Belangrijk is bij continuerend pestgedrag de oorzaak van het pesten te achterhalen om de juiste aanpak in te kunnen zetten. Hiertoe worden gerichte vervolgacties opgesteld (bijvoorbeeld het aanpassen van het groepsplan) waarbij eventueel gepaste hulpverlening (bijv. SOVA-training) wordt ingezet. Het beoogde doel wordt regelmatig geëvalueerd (groepsleerkracht en intern begeleider) in samenspraak met ouders/ verzorgers. Zeer belangrijk is hierbij de eenduidige aanpak tussen ouders en school.

Wanneer blijkt dat de curatieve aanpak niet werkt is er mogelijk meer aan de hand dan alleen pesten. Op dat moment is er aanvullende hulp nodig om de problemen op te lossen. Er kan gekozen worden voor een bredere zorgaanpak. De intern begeleider neemt, mocht dat nodig zijn, contact op met een externe partij (bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin). Bij een voortdurende, bedreigende situatie zal het protocol 'beleid schorsing en verwijdering 2.0' van WereldKidz worden gehanteerd. Het kan ook voorkomen dat kinderen pestgedrag niet melden op school en pas thuis vertellen wat er aan de hand is. Hiertoe roepen wij u als ouders/verzorgers op met de groepsleerkracht contact op te nemen zodat bovenstaande acties kunnen worden ingezet.

6. Sanctiebeleid

Bij anti-pestbeleid hoort ook een sanctiebeleid. Het moet voor iedereen duidelijk zijn welke maatregel bij welk gedrag genomen wordt. Het moet ook duidelijk zijn wie in welke situatie een sanctie kan opleggen.

Gedrag	Actie	Door wie
eenmalig geconstateerd pestgedrag	Gesprek over omgangsregels. Mondelinge afspraken. Leerling staat periode onder meer toezicht.	groepsleerkracht heeft gesprek met leerling(en)
pesten blijft doorgaan	2e gesprek over omgangsregels en pesten. Er wordt gezocht naar mogelijke oorzaak gedrag. Oeps-blad wordt ingevuld t.b.v. inzicht in situatie en ontwikkeling zelfreflectie. Ouders worden ingelicht en geïnformeerd over welke afspraken er zijn gemaakt/maatregelen zijn genomen. Aantal malen terugkoppelen naar thuis. Afspraken worden gemaakt en vastgelegd in Parnassys	groepsleerkracht heeft gesprek met leerling(en) overleg met (of aanwezigheid van) IB'er of schoolleider
pesten blijft toch doorgaan	3e gesprek over omgangsregels en pesten. Oorzaak pesten wordt achterhaald. 2e Oeps-blad wordt ingevuld t.b.v. inzicht in situatie en ontwikkeling zelfreflectie. Ouders/verzorgers worden uitgenodigd aanwezig te zijn. Afspraken worden gemaakt en vastgelegd in Parnassys. Afspraken over te verwachten gedrag worden vastgelegd en ondertekend (contract). Regelmatige evaluatie met leerling en ouders. Mogelijke inzet van SOVA-training. Vervolgacties worden bepaald afhankelijk van de situatie.	groepsleerkracht leerling(en) aanwezigheid van IB'er of schoolleider Ouders
Negatief gedrag blijft (geen verbetering)	Schorsing/verwijdering	Schoolleider met clusterdirecteur en bestuur WereldKidz.

Wanneer ouders/verzorgers menen dat de school in gebreke is gebleven bij het oplossen van een pestprobleem volgens dit protocol, dan kunnen zij ook onze vertrouwenspersoon inschakelen. Deze maakt melding bij de klachtencommissie die het probleem onderzoekt, deskundigen raadpleegt en het bevoegd gezag adviseert.

7. Adviezen aan de ouders/verzorgers

Hierna volgen enkele adviezen voor ouders/verzorgers om met pestgedrag te kunnen omgaan.

Ouders van gepeste kinderen

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de groepsleerkracht bespreken.
- Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.
- Onderneem activiteiten met uw kind waardoor hij/ zij zich gewaardeerd voelt.

Ouders van pesters

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Corrigeer ongewenst gedrag rustig en duidelijk en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van de school staat.

Alle andere ouders

- Neem ouders van het gepeste kind serieus.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

BIJLAGE 1: Handreiking gespreksvoering

Hieronder staan handreikingen beschreven op welke manier gesprekken kunnen worden gevoerd wanneer pestgedrag plaatsvindt. Deze handreikingen kunnen worden gehanteerd door alle volwassenen (o.a. leerkrachten, ouders/verzorgers) die bij de opvoeding en begeleiding van kinderen betrokken zijn. Hiertoe zal dan ook in navolgende de term volwassene worden gehanteerd om diegene aan te duiden die de gesprekken in gaat met de pester/slachtoffer/omstander.

Een gesprek met een pester en met een slachtoffer heeft vooral tot doel de problemen op individueel niveau bespreekbaar te maken. De volwassene geeft aan waar de grenzen liggen (je bent geen hulpverlener) en maakt duidelijk waar de kinderen terecht kunnen. Gezamenlijk wordt gezocht naar oplossingen voor problemen.

Voorwaarden voor een individueel gesprek:

- er moet voldoende tijd zijn voor een gesprek;
- er moet een ruimte zijn waar ongestoord gepraat kan worden;
- het kind moet voor het gesprek begint, weten wat het doel is;
- het kind moet weten dat het gesprek vertrouwelijk is;
- het kind moet vooraf horen dat het alleen hoeft te vertellen wat het wil delen;
- veel kinderen praten makkelijker en voelen zich veiliger als ze tegelijk iets aan het doen zijn (bijv. opruimen in de klas, tekenen, bouwen);
- geef aan wanneer je informatie die het kind geeft niet voor jezelf kan houden, maar moet delen met anderen.

Gesprek met een slachtoffer

Doelen van het gesprek

Het kind de kans geven om zijn of haar hart te luchten, als hij of zij dat zelf tenminste wil. Samen met het kind nagaan hoe problemen in de omgang met leeftijdgenoten opgelost kunnen worden en hoe deze problemen in de toekomst voorkomen kunnen worden.

Begin van het gesprek

Maak in het begin duidelijk waarom je dit gesprek wilt voeren (bijv.: "Ik wil eens met je praten. Ik merk de laatste tijd dat jij nogal eens gepest wordt. Ik maak me daar zorgen over. Het lijkt mij voor jou heel vervelend....."). Vraag vervolgens -heel nadrukkelijk- of het kind zelf er ook over wil praten. Het kind mag niet het gevoel krijgen "op de pijnbank" gelegd te worden, uitgehoord te worden of wat dan ook. Als een kind er echt niet over wil praten, respecteer dat dan. Beëindig het gesprek zonder verwijt en voeg hieraan toe dat het kind altijd bij je terecht kan als hij wel wil praten.

Handige zinnen om het gesprek aan te gaan

Als volwassene zal je in het gesprek de deur zelf moeten openzetten. Dat kan heel goed door open vragen te stellen, zoals: "Wat vind jij er zelf van?". "Heb jij misschien een idee waarom ze jou pesten?". "Hoe reageer je als het gebeurt?". Probeer eerst vast te stellen wat het kind precies als probleem ervaart. Dat alleen al kan tijd vergen. Neem die tijd. Let erop niet zelf allerlei oplossingen aan te dragen. Formuleer deze samen met het kind: "Hoe zou je daar nou een oplossing voor kunnen vinden? Heb je misschien zelf een idee?" Het belangrijkste in zo'n gesprek is: luisteren. Ga niet invullen voor de ander.

Luister actief. Dat betekent: je inleven in de leerling en meeleven. Dat kan heel goed door zinnestjes te gebruiken, zoals: "Je bedoelt dat je.....?" "Je hebt het gevoel dat.....?" "Je probeert me duidelijk te maken dat.....?" "Je zou het liefst willen.....?"

Aandachtspunten

- Stel open vragen
- Vermijd oordelen, aannames en houd je eigen mening voor je. Het gaat er in dit gesprek niet zozeer om wat jij als volwassene ervan vindt of denkt, maar wat het kind zelf aangeeft als probleem en als mogelijke oplossingen daarvoor.

- Als het kind over oplossingen voor zijn problemen begint te denken, neem die dan uiterst serieus. Maak eerst een rijtje “mogelijke oplossingen”, ga pas daarna met het kind na welke oplossing haalbaar is.
- Probeer samen een oplossing te kiezen die het kind fijn vindt en die ook naar jouw inschatting haalbaar en effectief is.
- Juist omdat gepeste kinderen vaak sociaal niet zo vaardig zijn, is het handig om een gekozen oplossing eerst uit te proberen. Dit kan in de vorm van een rollenspel.
- Maak na afloop van het gesprek een afspraak om de gemaakte afspraken/handeling aanpak te evalueren (op korte termijn van maximaal een week).
- Vermijd in het gesprek ook oordelen of verklaringen te geven voor het (pest)gedrag van andere kinderen. Er mag geen “roddelsfeer” ontstaan in het gesprek.
- Houd het gesprek, als het even kan, een beetje luchtig. Het is al moeilijk voor een kind om over dit soort onderwerpen te praten.
- Let op de non-verbale signalen van het kind. Als je merkt dat het kind moe wordt of afgeleid raakt, stel dan voor het gesprek een andere keer in dezelfde week voort te zetten.

Gesprek met een pester

Doelen van het gesprek

Aan het kind duidelijk maken dat het tentoongespreide gedrag voor jou onacceptabel is, een duidelijke grens stellen. Maar ook: het kind de kans geven om zijn verhaal te vertellen en samen te zoeken naar oplossingen.

Begin van het gesprek

Maak het kind duidelijk dat je dit gesprek beslist met hem wilt voeren en welke bedoeling je daarbij hebt. Anders dan bij het gesprek met de gepeste geldt hier: als het kind geen zin heeft om te praten, dan geef je de noodzaak aan dat het gesprek moet plaatsvinden. Het kind mag in dit geval niet zelf kiezen. N.b. Je hebt als volwassene behoefte om aan het kind duidelijk te maken waar de grenzen (in dit geval: met betrekking tot plagen/pesten) liggen en dus wil jij dit gesprek voeren.

Stappen in het gesprek

Stap 1:

Doel gesprek weergeven.

Stap 2:

Het benoemen van het ongewenste gedrag (objectief waarneembaar). Er mogen geen waardeoordelen aan worden gehangen, blijf neutraal wanneer de bezorgdheid wordt uitgesproken. Vervolgens het benoemen van de gevolgen van het pesten voor andere kinderen (de gepeste, de rest van de klas, de sfeer in de klas). Tot slot: geef grenzen aan welk gedrag wel/ niet wordt geaccepteerd.

Stap 3:

De kans is groot dat een kind na zo'n confrontatie in verzet gaat en zegt: “Ja, maar...”. Dat zijn momenten om over te schakelen op actief luisteren. Luister naar het verzet, de verklaringen van het kind. Maar blijf bij je (in stap 2) aangegeven grens: dat kan bijvoorbeeld door, na het verzet van het kind te zeggen: ‘Je bedoelt.....?, Maar wat kan jij nu beter doen?’ (wanneer kind oorzaken buiten zichzelf zoekt). Vervolgens kan worden herhaald:

“En toch vind ik het heel erg dat (benoem gevolgen van pestgedrag)’. Soms zal het kind tijdens het gesprek laat merken dat zijn gedrag voortkomt uit een onderliggend probleem. Hiervoor zal samen met het kind naar een oplossing moeten worden gezocht. Geef ook aan dat je dit samen met andere betrokken volwassenen zal oppakken. Geef duidelijk aan waar je grenzen liggen en geef aan wanneer je informatie die het kind geeft niet voor jezelf kan houden, maar moet delen met anderen.

Soms zal zo'n confronterend gesprek over gaan in een helpend gesprek, waarbij je net als in het gesprek met de gepeste samen zoekt naar een oplossing voor het probleem van de pester. Veel pesters beschouwen hun eigen gedrag als heel normaal. Ze zullen nogal eens hun schouders ophalen en mompelen “Nou ja, dat is je daar druk over maakt.....”. Vaak is dat geen onwil, maar eerder een uiting van onvermogen: veel pesters weten bijna niet hoe ze zich anders moeten gedragen. Daarom zijn twee

dingen aan te bevelen: heel duidelijk zijn in de grens die je aangeeft; oppassen dat je niet het kind afwijst, maar alleen zijn gedrag.

Het is mogelijk dat het tijdens zo'n gesprek voor de pester zelf duidelijk wordt, waar zijn gedrag uit voortkomt of mee samenhangt: eigen onzekerheid, een negatief beeld van zichzelf of onvermogen om op een andere manier met kinderen om te gaan. In dat geval is het zeker van belang om tijdig, in het gesprek, over te schakelen van confronteren op actief luisteren. Ga vervolgens samen met het kind na op welke manier iets aan de problemen kan worden gedaan.

Het kan voorkomen dat een kind ondanks het duidelijk aangeven van grenzen, zorgvuldig luisteren naar hun perspectief, toch niet in staat zijn hun gedrag te veranderen. In heeft dan geen zin om het gesprek een aantal malen te herhalen. Er moeten andere oplossingen/maatregelen bedacht worden. Praat er over op school/ met ouders.

Een gesprek met pester en slachtoffer (samen)

Stap 1

Luister actief naar/probeer je in te leven in de klacht van het kind (dat geldt zowel voor de klacht van de pester als voor de beleving van het slachtoffer); kies daarbij vooral geen partij: als je voor het ene kind kiest, kies je tegen het andere en dat kind kan zich dan afgewezen voelen.

Stap 2

Als je naar beide partijen hebt geluisterd, kun je ze vragen om met elkaar te gaan praten waar je zelf bij zit. Laat ze tegen elkaar zeggen wat ze van de situatie vinden en wat ze zouden willen. Help ze daarbij om naar elkaar te luisteren en op elkaar te reageren. Zorg ervoor dat ze elkaar tijdens het gesprek aankijken.

Stap 3

Vraag ze om samen een oplossing te bedenken waar ze allebei iets in zien. Help ze daarbij door vragen te stellen als "Wat zou je daaraan kunnen doen? Wie van jullie heeft er misschien een idee?".

Stap 4

Laat ze samen een oplossing kiezen. Vraag aan beiden afzonderlijk of ze die oplossing "echt zien zitten". Help ze zo nodig om met elkaar een afspraak te maken.

Stap 5

Maak met alle betrokkenen een vervolgspraak over een week om te kijken hoe de gekozen oplossing werkt.

BIJLAGE 2: Digitaal pesten

In onderstaande staat de wijze waarop digitaal pesten plaatsvindt uitgebreid beschreven. Ook staan in hier tips beschreven die door ouders/verzorgers kunnen worden gehanteerd om digitaal pesten zoveel mogelijk te voorkomen en er adequaat mee om te gaan. Deze handreikingen gelden uiteraard niet alleen voor ouders/verzorgers, maar ook voor het onderwijzend personeel (lees ouder = onderwijzend personeel).

Veel kinderen vinden internetten net zo gewoon als televisie kijken. Vrijwel alle kinderen in Nederland zijn dan ook regelmatig te vinden op het internet. Om iets op te zoeken, om spelletjes te spelen of om met iemand te e-mailen of te chatten. Ze vinden dit meestal heel leuk om te doen. Daar staat tegenover dat internetten niet alleen leuk is. Het komt regelmatig voor dat kinderen vervelende berichtjes ontvangen of zelfs gepest en bedreigd worden. Eén op de acht kinderen wordt wel eens gepest op het internet. Het gemak en de anonimiteit van internet veroorzaken onder kinderen ongeremder online pestgedrag en het is anoniem.

Online schelden wordt door tieners vaker als een geintje gezien dan schelden in de echte wereld. Bijna een vijfde van de tieners vindt het grappig om online te pesten omdat het anoniem kan. Ook de grenzen van het taalgebruik worden verlegd: tieners durven meer via internet. Bij online pesten wordt tevens minder vaak ingegrepen (door ouders/verzorgers of leraren) dan in het werkelijke leven.

Hoe zorg je dat kinderen zorgeloos, veilig op internet kunnen vertoeven? Door betrokken te zijn bij wat ze doen. Geen enkele ouder stuurt zijn kinderen zomaar de straat op, de grote stad in. Je vertelt ze wat ze daar kunnen verwachten, wat leuk is en wat niet, wat wel mag en wat niet. En in het begin blijf je er een beetje bij. Hetzelfde zou eigenlijk voor internet moeten gelden. Maar dan moet je natuurlijk wel weten waar het over gaat.

Tips (N.b. Onderstaande tips gelden ook voor het gebruik van de mobiele telefoon)

Internet hoort bij het dagelijks leven van de kinderen. Verbieden heeft dan ook geen zin. Belangrijk is wel om goede afspraken te maken.

- Plaats de computer op een centrale plaats in huis. Op deze manier kunt u zicht houden op de computer en kunt u enigszins zicht houden op de activiteiten waarmee uw kind zich bezighoudt op internet. Wanneer u op de hoogte wilt blijven van het surfgedrag van uw kind (welke websites uw kind bezoekt) kunt u de 'geschiedenis' bekijken (hiervoor is een aparte knop).
Let wel: dit biedt geen garantie, want kinderen kunnen deze geschiedenis wissen.

- Houd er rekening mee dat er geen veilige chatboxen zijn. Echt goede chatsites, speciaal voor kinderen, is er nog niet. Wijs uw kind op de risico's.

- Breng uw kind het besef bij dat je op internet nooit weet wie je voor je hebt. Kleine kinderen chatten het liefst met vriendjes en vriendinnetjes, maar naarmate ze ouder worden gaan ze ook met onbekenden chatten. Voorzichtigheid is dan op zijn plaats, want internet is een anoniem medium, je kunt je voordoen als iemand anders. Zo kan iemand die zich voordoet als 11-jarige bijvoorbeeld in werkelijkheid misschien 40 jaar zijn. Of iemand doet iemand zich voor als iemand van het andere geslacht. Zorg dat uw kinderen dit goed beseffen. Vertel ook dat uw kind veilig is zolang het zich aan de afspraken met ouders houdt.

- Spreek af om nooit persoonlijke informatie te geven. Als kinderen persoonlijke informatie doorgeven kan dat vervelend of zelfs gevaarlijk zijn. Anderen kunnen dan immers achterhalen wie je bent of waar je woont. Vertel uw kinderen daarom dat ze nooit persoonlijke informatie geven, ook al lijkt iemand nog zo aardig en betrouwbaar.

- Onder persoonlijke gegevens verstaan we o.a.:
 - je eigen naam
 - de namen van familieleden, vrienden, etc.
 - telefoonnummers

- huisadres
 - je e-mailadres
 - naam van de school
 - bankrekening of creditcard informatie
 - foto's
 - wachtwoorden
- Laat uw kind beloven nooit stiekeme afspraken te maken. Kinderen die elkaar via het chatten hebben leren kennen, krijgen soms de behoefte om elkaar te gaan bellen of te ontmoeten. Vertel dat u zich dat kunt voorstellen, maar vertel er ook bij waarom ze dat niet zomaar kunnen doen zonder medeweten van u als ouder/verzorger. Eerst eens telefoneren kan al veel duidelijk maken. U kunt zelf een indruk krijgen van het chatvriendje of vriendinnetje en een ontmoeting kan plaatsvinden onder leiding van de wederzijdse ouders/ verzorgers.
 - Leer uw kind om te gaan met vervelende berichten. Hatelijke scheldberichten, discriminerende opmerkingen en seksuele toespelingen komen vaak voor, zeker in openbare chatrooms. Leer uw kinderen de volgende basisregels:
 - verlaat de chat als er iets vervelends gebeurt
 - vat het niet persoonlijk op
 - reageer niet op vervelende berichten
 - ga naar je ouders als je je ongemakkelijk of bedreigd voelt
 - voel je niet schuldig als er iets vervelends gebeurt

Vaak kun je het adres van een afzender blokkeren. In de handleiding van het mailprogramma kunt u lezen hoe dit werkt. Weet u waar de e-mail vandaan komt, neem dan contact op met de provider. Die kan zo nodig optreden tegen de afzender. Lukt het niet om van iemand af te komen, of is de afzender onbekend, neem dan een ander e-mail adres.

Zorg dat uw kind het e-mail adres beschermt

Mailen is bij kinderen een van de populairste bezigheden. Mailen is veiliger dan chatten, maar ook hier kleven risico's aan. Als een kwaadwillende het e-mailadres in handen krijgt (via een chatroom, nieuwsgroep of website) kan uw kind via de e-mail lastiggevallen worden. Pestmail komt steeds vaker voor. Het belangrijkste advies is dus dat kinderen hun e-mail adres zo veel mogelijk voor zichzelf houden en het wachtwoord met niemand delen behalve ouders/verzorgers.

Leer uw kind geen onbekende e-mail en bijlagen te openen

De beste manier om met vreemde mailtjes om te gaan is: negeren. Leer je kind om nooit e-mail van onbekenden te openen. Net zoals je geen snoepjes van vreemden aanneemt, open je ook geen e-mail van vreemden.

Bewaar pestmail

Wanneer het niet lukt om een einde te maken aan de ongewenste berichten is het goed om deze mails of chats te bewaren, zeker wanneer u de indruk heeft wanneer ze telkens van dezelfde afzender afkomstig zijn. De mail is namelijk bewijsmateriaal en kan een hulpmiddel zijn bij het traceren van de dader.

Praat met uw kind over online-contacten

Blijf geïnteresseerd in het surfgedrag van uw kind en wijs uw kind regelmatig op de minder leuke kanten, zoals pedofielen in chatboxen, pornosites, scheld e-mails en nog veel meer. Laat uw kind weten dat het bij u terecht kan als het vervelende berichtjes ontvangt. Praat met uw kind over online vrienden, en leer ze op die manier beter kennen. Net zoals u benieuwd bent naar de vriendjes en vriendinnetjes van school of van paardrijden wil je ook graag weten met wie uw kinderen omgaan als ze online zijn. Praat met uw kind ook over de leuke kanten van internet, of ga eens samen surfen op internet.

Neem uw kind serieus, maar leer het ook te relativeren

Een kind denkt al snel dat het zijn eigen schuld is dat hij gepest wordt. Probeer dat schuldgevoel te

voorkomen en neem alles waarmee uw kind zich tot u wendt serieus. Je hebt het dus niet in de hand dat iemand pest mails naar je stuurt, maar je kunt wel zelf bepalen in hoeverre je jezelf erdoor laat beïnvloeden. Wimpel het probleem niet weg, maar probeer het wel te relativieren.

Leer uw kind de gedragsregels op internet

Online gelden dezelfde omgangsvormen als offline. Leer uw kind altijd vriendelijk, eerlijk en beleefd te blijven, en niet (terug) te gaan schelden als iemand vervelend doet. Woorden / zinnen die alleen met hoofdletters geschreven worden, worden bijvoorbeeld vaak als schreeuwen geïnterpreteerd. Maar: wat anderen kunnen, kan uw eigen kind meestal ook. Denk niet dat uw eigen kind het nooit verkeerd doet. Ook uw kind kan andere kinderen uitdagen, pesten of lastigvallen. Ze kunnen zich anders voordoen dan ze zijn. Zorg dat ze zelf geen vervelende berichtjes posten. Wie zich bij het chatten en mailen aan dit soort fatsoensregels houdt, zal zelf ook minder snel in de problemen komen.

Kanjertraining op de Vlieger

De Kanjertraining is een methode voor sociaal emotionele ontwikkeling. De training heeft als doel dat een kind positief over zichzelf en anderen leert denken. En ook om kinderen te leren voor zichzelf op te komen en goed met anderen om te gaan. Door veelvuldig oefenen leren kinderen omgaan met pesten, conflicten (oplossen), uitsluiting en sociaal teruggetrokken gedrag. Op de Vlieger wordt de Kanjertraining gegeven in alle groepen. De pijlers waarop de Kanjertraining is gebouwd zijn:

We vertrouwen elkaar

We helpen elkaar

We werken samen

We hebben plezier

We doen mee

Daarmee zeggen we ook:

Niemand speelt de baas

Je bent niet zielig

We lachen elkaar niet uit

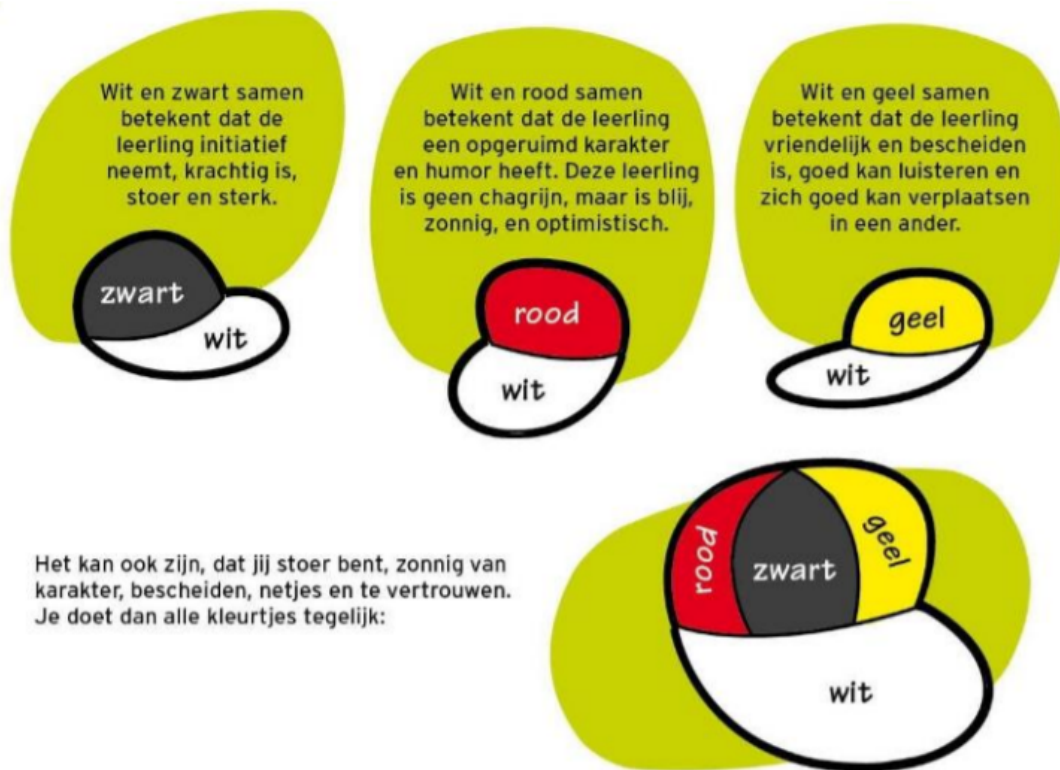
Dit is een leidraad voor onze school hoe we met elkaar om willen gaan.

Daar hoort deze **afsprakenposter** bij:

De kleuren op de poster verwijzen naar de kleur van de **kanjerpetten**. We gaan in gesprek over gedrag aan de hand van vier verschillende kleuren petten van de Kanjertraining. Elke pet staat symbool voor een bepaald gedrag. Doet zich een probleem of stressvolle situatie voor, dan reageren we verschillend. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander. Een kind is niet de kleur van het petje, maar laat gedrag zien dat bij deze kleur hoort. Het is belangrijk dat kinderen weten dat ze niet altijd één kleur pet op hebben, maar vaak een combinatie. Dit kun je op de volgende manier weergeven:

Kanjerpetten: ik ben de baas over mezelf en mijn gedrag.

We gaan we uit van het goede van alle kinderen. **Het gaat mis als je niet doet als jezelf.** Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer **de witte pet van vertrouwen** wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Soms uit dit zich in te krachtig gedrag (zwarte pet), soms in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en soms in clownesk meeloopedrag (rode pet).

- Ik schop, sla, duw, pest.** (Illustrated with a black pet)
- Ik maak vervelende grapjes, lach anderen uit en doe mee met de zwarte pet.** (Illustrated with a red pet)
- Ik doe zielig, zeg niks, kijk naar de grond.** (Illustrated with a yellow pet)

Het gaat mis als we onszelf niet meer zijn. Dan valt **de witte pet van vertrouwen** weg en doe je zoals de rode smileys op deze **smileyposter**:

	Dit doen we wel	Dit doen we niet	
	wel op school en overal 	niet op school en nergens 	
Voel jij je hier zelf goed bij?	 ik	 motor	Je doet iets waar een ander last van heeft.
Kijk of vraag of je klasgenoot nog blij is.	 klas	 klas benzine-pomp	Of je geeft benzine aan storend gedrag (motor), waardoor deze door wil gaan. Je klasgenoot voelt zich daar niet fijn bij.
Vindt de juf of meester dit nog prettig?	 leraar	 leraar	De leerkracht wordt er niet blij van.
Zouden je ouders dit goed vinden?	 ouders	 ouders	Je ouders vinden dit niet prettig.
Allemaal ja? Ga zo door!			Iemand niet blij? Was dat je bedoeling?

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Met onderstaande poster benadrukken we positief gedrag:

Betekenis groene smileys:

1. Doe waar je blij van wordt en niet ziek.
2. Let op je klasgenoten. Voelen die zich prettig bij jouw gedrag?
3. Let op jouw juf of meester. Voelen die zich prettig bij jouw gedrag?
4. Let op jouw vader en moeder. Voelen die zich prettig bij jouw gedrag?
5. Met de krul aan het eind wordt bedoeld: Je weet jezelf te gedragen.

Als je rekening houdt met je klasgenoten, de leerkrachten, je ouders, dan is de kans groot dat je de dingen doet die bij je passen. Je weet jezelf te gedragen. Je bent iemand die is te vertrouwen.

De kanjertraining werkt met vier typetjes; de hoofdfiguren waaraan we bepaald gedrag koppelen. Bij elke typetje hoort één van de Kanjertraining petten.

DE PESTVOGEL 	DE ANGSTHAAS 	DE AAP 	DE KANJER
<p>De pestvogel vindt zichzelf heel wat en wil altijd de baas spelen. Andere kinderen zijn in de ogen van de pestvogel allemaal sukkel die maar beter naar hem/haar kunnen luisteren.</p> <p>De pestvogel is een uitdager, bazig, een hork, een pester.</p> <p>Bij dit gedrag hoort het zwarte petje.</p>	<p>Het konijn is vaak bang en valt het liefst zo min mogelijk op. Het komt slecht voor zichzelf op en wordt vaak gepest. Het konijn kruipt vaak weg in een hoekje, is vermijdend en faalangstig.</p> <p>Bij het gedrag van het konijn hoort het gele petje</p>	<p>Het aapje doet overal lacherig over en neemt niets of niemand serieus. Hij probeert de lachers op zijn hand te krijgen en vriendjes te worden met de pestvogel om zo niet zelf gepest te worden.</p> <p>Het aapje is een grapjurk, uitslover, meeloper, aansteller, malloot.</p> <p>Bij het gedrag van het aapje hoort het rode petje.</p>	<p>De tijger doet normaal en gedraagt zich als een kanjer. Hij komt voor zichzelf op zonder anderen bang te maken. De tijger geeft zijn mening, komt uit voor zijn gevoel, is te vertrouwen, is aanspreekbaar op zijn gedrag en neemt anderen en zichzelf serieus.</p> <p>Het gedrag van de tijger wordt gekoppeld aan het witte petje</p>

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen en heb je de witte pet op. Dan ben je de tijger, die zich gedraagt als een kanjer. Zoals eerder hierboven al beschreven is iedereen anders en reageert anders. De meeste mensen hebben dus op hun witte pet nog een ander kleurtje. Zo lang je de witte pet ook ophoudt, benadeel je niemand.

We helpen elkaar en geven geen benzine:

Motor en benzinepomp

We helpen elkaar. Doet iemand vervelend dan geven we geen benzine.
Onthoud: een vervelend lopend motortje kan niets beginnen als het geen benzine krijgt. Ben jij bang en durf je niets te zeggen als iemand vervelend doet? Geef dan geen benzine. Dat betekent: doe niet mee met vervelend gedrag, dan ben je een held.

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is.

Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven. In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, als de norm verandert, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen.

Grenzen aangeven

We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven. Een voorbeeld hiervan is te zien op de volgende poster:

Frits zegt wat hij vervelend vindt.

Joost wil aardig doen tegen Frits.

Tussen Joost en Frits is het weer goed.

Iedereen wil te vertrouwen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen. **En als het gedrag doorgaat?**

Zeg dat je het niet leuk vindt.

Gaat het door?

Ga iets anders doen.

Stap naar je maatje of jouw maatje stapt naar jou.

Gaat het door?

Ga naar je juf of meester. Die grijpt in.

Kampes trainingen

Vuistregel van de Kanjertraining: **een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt**. Wordt dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders).

Met behulp van de lessen, aangepast aan de leeftijd van de kinderen, proberen we hen bewust te maken van hun gedrag en hun rol in de groep.

Groep 1 & 2 De kinderen leren kennismaken met de verschillende figuren (boek: Max en het dorpje).

Groep 3 & 4 Max ontmoet een zeearend die graag iets anders wil worden (boek: Max en de vogel).

Groep 4 & 5 Max beleeft van alles in zijn eigen klas (boek: Max en de klas)

Groep 5 & 6 Max ontmoet een zwerver en hij leert hem zich te gedragen als een kanjer (boek: Max en de zwerver).

Groep 7 & 8 Kanjerwerkboek deel 1 en 2: aan de hand van allerlei vragen en stellingen gaan de leerlingen aan de slag met kanjergedrag. Aan het eind van Kanjerwerkboek 1 krijgen zij een diploma. De tekst hierop luidt: "Hier ben ik. Het is goed dat ik er ben. er zijn mensen die van mij houden. Niet iedereen vindt mij aardig, dat hoort zo. Ik luister wel goed naar kritiek. Ik zeg wat ik voel en wat ik wil, ik ben verstandig. Is iemand vervelend, dan haal ik mijn schouders op. Ik gedraag me als een kanjer, want ik ben een kanjer.

Achtergrondinformatie:

De Kanjertraining is opgenomen in de database van het NJI als effectieve methode tegen pesten. Voor meer informatie zie: www.kanjertraining.nl